

Romeinse tragedies

actueeler dan ooit

THEATER Nog één keer brengt Toneelgroep Amsterdam 'Romeinse tragedies' op de planken. De monsterproductie waarin Ivo van Hove drie Shakespeare-stukken aaneensmeedde, ging tien jaar terug in première.

tekst **Joris Belgers**

et is voor acteurs een aparte ervaring. Ligt Gijs Scholten van Aschat op de toneelplanken heel plechtig te ster-ven als Coriolanus, staat het publiek om hem

heen, de neuzen er bovenop. Telefoons de lucht in. "Kijk ik even later op Twitter, zie ik al vier foto's van mijn lijk voorbijkomen. Dat is toch geweldig?"

Hij vindt 'Romeinse Tragedies' een van de leukste producties om te spelen. Ook actrice Marieke Heebink, onder andere Cassius, noemt het een van haar favoriete stukken. Dat komt vooral doordat het publiek tijdens de driedubbele Shakespeare-bewerking het podium op mag, waardoor het letterlijk tussen de gevechten zit van Coriolanus met de senaat, bovenop de moord op Julius Caesar of direct op de verleiding tussen Marcus Antonius en Cleopatra.

De moderne bewerking door regisseur Ivo van Hove, die de drie Romeinse stukken van Shakespeare aaneen heeft gesmeed, ging in 2007 in première tijdens het Holland Festival. In het afgelopen decennium toerde het stuk over de wereld – van New York tot Adelaide, van Wrocław tot Avignon. Nu komt het stuk tot besluit nog vijf keer in Carré, wederom tijdens het Holland Festival, met de week erop nog een laatste toegift in Parijs.

Van Hove verplaatste de Romeinse politieke intriges van Shakespeare naar de moderne tijd. Het gesoebat tussen de senaat en Coriolanus of het complot tegen Caesar speelt zich af voor de draaiende camera's van een talkshow en in de achterkamertjes van een politiek congres.

Voor toneelmeester Reyer Meeter is dit één van zijn grootste klussen. Drie dagen voor het stuk op de planken wordt gebracht, staat er geen spoor van stress op het gezicht van de pezige veertiger. De ervaren podiumbouwer van Toneelgroep Amsterdam kijkt vanaf de parterre van theater Carré ont-

spannen toe op het podium, waar technici grote theaterkisten uit de vrachtwagen het podium oprijden.

Deze opbouw is niet eens de grootste moeilijkheid. De crime is het strak getimede changement, wat tien keer tijdens de uitvoering gebeurt, waarbij het publiek zich tussen technici en acteurs over het podium beweegt. Onderweg naar bar of buffet – deel van het decor – houden theatergangers niet altijd rekening met technici die hun podiumdelen binnen een paar tellen op de juiste plek moeten schuiven.

Rouleren

Toch gaat dat rouleren vrij soepel, zegt Meeter. "Het grappige is dat een theaterpubliek zich over de hele wereld toch een beetje hetzelfde gedraagt." Al ging er natuurlijk wel eens wat mis, tijdens de 172 uitvoeringen.

"Hier in Carré werken we met computergestuurde takels vanuit het plafond. Maar in Antwerpen gebeurt dat nog met de hand. Er zitten daar plakertjes op de touwen. Alleen zat iemand niet helemaal op te letten, en één van de lampekappen ging iets te ver beneden. Hij zakte langzaam, heel langzaam, over het hoofd van een toeschouwer heen. Die man wist niet wat te doen en bleef doodstil zitten. Uiteindelijk zag iemand het en werd de lamp snel weer omhoog getakeld. Maar na afloop kwam die man zich bij ons excuseren. Hij dacht dat hij op een verkeerde plek was gaan zitten."

Meeter vertelt over de strikte vakbondsvoorwaarden in de VS. "Ze zijn daar nogal protectionistisch. In New York mochten we zelf nog geen krat oppakken. Moesten wij hen telkens vragen of ze dat eventjes daar wilden neerzetten. Dat was, ahum, behelpen."

Even later, op kantoor bij Toneelgroep Amsterdam, vertelt de ervaren actrice Marieke Heebink dat zij van alle stukken die ze speelde hier misschien nog wel het meest nerveus voor is. Ze staat van begin tot eind op het podium, dik vijf uur lang, in verschillende rollen.

"Ik ga zorgvuldig m'n routes na, weet precies wanneer ik even snel wat

kan eten. Ik bouw rustmomenten in. En plaspauzes, inderdaad." Een stuk van vijf uur lang vraagt wat van de acteurs, maar ook van de toeschouwers. Blijven die continu bij de les? "Dat hoeft niet. Mijn kinderen deden eens huiswerk tijdens de voorstelling. Mijn zus, moe van de reis uit Groningen, heeft eens een dutje gedaan. Maar als je dan wakker wordt, valt er nog zo veel te beleven."

Denk niet dat het publiek nooit in de weg zit. "Voortdurend! Maar dat maakt dit juist zo leuk", grinnikt Gijs Scholten van Aschat. Toneelspel is natuurlijk een heel kunstmatig gebeuren, gaat hij verder. Jij staat op het toneel je ding te doen, het publiek zit daar afgescheiden van het podium zwijgend naar te kijken. "Maar hier wordt het publiek onderdeel van het spel. Tijdens mijn monoloog hoor ik heus wel dat iemand een paar meter verderop een biertje bestelt. Maar hij doet dat fluisterend – zo van, 'psst, mag ik, een biertje, als-tu-blijft'. Het publiek houdt rekening met ons. Het gebeurt met respect. En omdat ik dat weet, vergemakkelijkt dat het spelen juist."

Wereldwijd

Hans Kesting brak als Marcus Antonius ooit zijn enkel toen hij een misstap maakte met het lijk van Julius Caesar (Hugo Koolschijn) in zijn armen. Er zaten gelukkig zeven dokters in de zaal. Scholten van Aschat: "En in Londen liep de vechtsceen een beetje uit de hand. Jude Law, met wie we daar repteerden, zat met zijn vader in het pu-

blik. Ik struikelde achterover, over hem heen. Ik, vanaf zijn schoot: 'Hi Jude, how are you doing'. Hij lachen. En weer verder. Zulke dingen horen bij stuk."

Wereldwijd werd 'Romeinse tragedies' lovend ontvangen. Het werd vooral geprezen om de actuele lading die Van Hove aan zijn regie verbond, zowel wat inhoud als de vorm betreft. Toen het stuk in 2007 in première ging was de iPhone een paar maanden eerder geïntroduceerd en moest Obama nog gekozen worden. Op schermen flitsen tijdens het stuk nieuwsitems voorbij. Dat gaat met zijn tijd mee. Mensen wordt nu gevraagd mee te twitteren. "Ik hoop dat ze nu iets met Kim Jong-un en Trump doen", zegt Heebink.

Ook wat betreft inhoud is 'Romeinse tragedies' eigenlijk alleen maar actueler geworden. Hoe de politieke arena de

laatste jaren steeds meer verworden is tot mediastrijd, dat zit duidelijk in deze bewerking. 'Antonius & Cleopatra' draait eigenlijk om de cultuurstrijd tussen oost en west, vult Heebink aan. En dan is er nog de opmars van het populisme.

"Vlak na de brexit speelden we in Londen", vertelt Scholten van Aschat. "Je voelde dat het echt binnenkwam. Ik, als Coriolanus, type oud geld, de adel, die niets moet hebben van de stem van het volk. Hij wil het land tegen de grillen van het volk verdedigen. Want dat volk weet helemaal niet wat goed voor hen is. Die zeggen de ene dag het ene, en de volgende weer wat anders. Gestuurd door emoties en volksmenners." Hij vergelijkt het met de kater waarmee Engeland na de brexit wakker werd. "Niet dat Coriolanus – of Shakespeare – daarmee de democratie

afvalt, nee, hij brengt beide kampen samen. Over hoe die democratie zou moeten worden ingevuld. Hij is eigenlijk pleitbezorger voor het overlegmodel. Dat is dé grote kracht van Shakespeare. Schrijven over de relatie tussen mens en macht."

Toneelgroep Amsterdam i.s.m. Holland Festival – **Romeinse Tragedies**, 15, 16, 17, 20, 21 juni in Carré. Reprise in de week erna te Parijs. hollandfestival.nl

*Vijf uur lang
vraagt wat van
de acteurs, maar
ook van de
toeschouwers*

*Natuurlijk ging
er ook weleens
wat mis,
tijdens de 172
uitvoeringen*

Het gesoebat van Marieke Heebink (Cassius, rechts) en Gijs Scholten van Aschat (Coriolanus, midden) met hun politieke tegenstanders speelt zich af voor de draaiende camera's van een talkshow. Links: Hans Kesting als Marcus Antonius bij het lijk van Julius Caesar (Hugo Koolschijn). FOTO'S JAN VERSWEYVELD